

Kormányzati törekvések a kis- és középvállalkozások információellátásában

A kormányzati munkában az elmúlt évtizedek folyamán nem volt követelmény, hogy a magángazdaság (vállalkozások) tevékenysége az információellátás javítása révén is fejlődjen. Oka egyszerű: a magántulajdonosi rendszer nem jelentett valamirevaló gazdasági tényezőt. A szocialista típusú tervgazdaság alapjait jelentő nagyvállalatok évtizedekig nem voltak érdekeltek a piaci információk beszerzésében, illetve kiépítésében. Ennek hatására az információs adatbankok, amelyek rendszerint a főhatóságoknál alakultak ki, a vállalatok pénzügyi-gazdasági adatait tartalmazták, és így csak arra voltak jók, hogy az adott tárca szakfeladatait jól tudják értékelni, elemezni.

A lassan-lassan kialakuló érdekképviseleti munkában (a KIOSZ és KISOSZ, valamint a Gazdasági Kamara működése) is csak késve ismerték fel a piaci információk szervezésének és áramoltatásának szükségességét. A kamarai tagságból származó jogi és gazdasági előnyök elsősorban ugyancsak a nagyvállalatok számára jelentettek egyre növekvő esélyeket.

Az előző évtized egyre látványosabb gazdasági nyitása és az 1990-es rendszerváltás következtében szinte az egyik napról a másikra kellett volna létrehozni a magántulajdonosi érdekek és a piacgazdasághoz való közeledés megkövetelte feltételeket mind a gazdaság, mind pedig a jog, az intézményrendszer és az információellátás területén. A vállalkozói "boom" iramát azonban nem tudták mindenben követni az elvárt környezeti feltételek.

Meddig jutott el ez a versenyfutás?

A vállalkozás mint fogalom bekerült mind a lakosság, mind a napi politika szótárába. Alapvető gazdasági alannyá, meghatározó tényezővé vált a magántulajdonosi gazdaság. Felszínre tört a vállalkozás megkezdésének és gyakorlásának megannyi nehézsége is. Így a vállalkozni tudás, a vállalkozási kultúra és gyakorlat, a tőke, a pénzpiaci intézményrendszer, és velük együtt és egyszerre az általános és a speciális információellátás mind-mind problémákkal is jellemzett fogalom lett.

Csak fokozatosan terjed a felismerés, hogy a vállalkozásgyakorlásban az ösztönösséget a tudatosságnak kell felváltania, amihez a megfelelő tartalmú és idejű információ igen hasznos új ismereteket közvetíthet. Nem elég a pénz egy gazdálkodás elkezdésére, és fejlődésének sem ez az egyetlen alappillére.

A kormányzati munkában elemi erővel jelentkezett az újnak az igénye is. A gazdasági létbiztonság megteremtése mellett kevés erő jutott a részfeladatok megoldására. A vállalkozássegítés intézményrendszere azonban ennek ellenére gyors fejlődésnek indult. A kétszintű bankrendszer kiteljesedésével, a kapcsolódó pénzügyi intézményrendszerek (tőzsde, befektetési alap, garanciarendszerek) megjelenésével a vállalkozásgyakorlás pénzügyi intézményrendszeri feltételei nagyrészt létrejöttek. A vállalkozássegítés egyéb területein (tanácsadás, képzés) is jelentős a fejlődés (a megyei, regionális szervezetek, a profitorientált cégek színrelépése révén).

Az érdekképviseletek ugyancsak boomon mentek keresztül, s így most közös szervezetek és gazdasági logika nélküli harc folyik e területen. Égető szükség volna egy egységes elveken alapuló kamarai rendszerre, minthogy nélküle a többi intézményrendszer fejlődése sem lesz megfelelő irányú.

Az itt felsorolt eredmények és gondok mindegyikét átszövi az információáramlás tartalmi és fizikai problémája. A bankokban nincs egységes információs rendszer, s így pl. az adóminősítés is csak becslésekre alapozva valósítható meg. A szétesett gazdaság új alanyairól sincs, vagy nem azonos logikájú az adatállomány. A megnövekedett számú és súlyú KKV-k gazdaságban elfoglalt helye legfeljebb becsléssel állapítható meg. A szervezetek sokasága miatt a tagsági alapú információs segítség hatása korlátozott. A gazdaság nyíltabbá válásával a piaci szereplők jogos észrevétele, hogy a napi bel- és külpiazi információ kevés helyre és csak hézagosan jut el.

A problémákat még hosszan lehetne sorolni. A szeminárium egyik fő célja és feladata, hogy az információs alapú problémák megoldásában segítsen. Tárja fel az igényeket és a lehetőségeket, keresse meg a fejlődés szükséges irányát.

A kormány gazdaságpolitikai törekvéseinek fontos része lett a vállalkozások, különösen a KKV-k segítése mind intézményi, mind gazdasági oldalról. E mögött az a felismerés áll, hogy a vállalkozók vagyoni helyzete, illetve az igény szint kialakulatlansága miatt még hosszú ideig államilag dotált formában kell segíteni mind az információgyűjtést, mind a közvetítést. Irodánk – mint a kormány vállalkozásfejlesztési koordinációért felelős szerve – kidolgozott egy koncepciót a vállalkozások információellátásának javítására. A továbbiakban erről lesz szó.

Koncepció az információellátás javítására

Az elmúlt évek megnövekedett igényét érzékelve a különböző vállalkozássegítő szervezeteknek környezetük információellátása végett sikerült kiépíteniük kisebb-nagyobb saját adatbankokat. Mivel az igények földrajzi területtől függetlenül nagyjából azonosak, az adathalmazokban óhatatlanul többszörös lett az átfedés.

A korábban is meglévő adatbankok többnyire szakszempontúak, azaz egy-egy szakmai részterületen hatósági vagy egyéb készítésre összegyűjtött adatokat tartalmaznak. Ezért egy részük már nem, vagy csak szűk körben használható. Ráadásul ezeket az adatbankokat kevesen is ismerik tartalmi és hozzáférési szempontból, és emiatt a fenntartás és az üzemeltetés költségeit sem tudják kitermelni.

A másik oldalon ott van egy mindinkább növekvő vállalkozói tömeg, amelyben jószerivel még nem alakult ki az igény és a bizalom a fizetett információ iránt. Az üzleteket személyhez kötődő, bizalmi alapon szerzik és kötik. Tanácsot is csak ezen az alapon fogadnak el.

A nemzetközi piacok kiszélesedésével egyre többen igénylik a külföldről szóló információt, és viszont ugyanezt a magyar vállalkozókról. Kialakult egy olyan helyzet, amelyen túllépni és minőségileg fejlődni csak *összefogással, közös gondolkodással* és a meglévő értékek megőrzésével lehet.

Létre kell hozni azt a közös kommunikációs felületet, ahol mindenki információja eltalál minden lehetséges igénylőhöz, és bárki az összes információt igénybe veheti.

Az *adatbázis-forgalmazók* problémája, hogy nem ismerik a potenciális felhasználókat, úgyhogy információjukat a kellenél és a lehetségesnél kevesebben veszik igénybe. Mostanában nagy erőfeszítéseket tesznek ugyan e probléma kiküszöbölésére, mégis egyre súlyosabb anyagi gondjaik vannak a fenntartás és az adatkarbantartás szempontjából.

A *felhasználók* lehetséges köre ugyan széles, de csak egy lassan bővülő réteg ismerte fel az informálódás jelentőségét. Ennek viszont a legnagyobb problémája: hol és hogyan jut el a keresett információhoz.

Az államnak e két oldal egymásra találását kell elősegítenie.

Mi lehet ennek a kerete? Csak egy több lépcsőben kialakított önkéntes rendszer, amelybe bárki "beteheti" adattömegét, hogy az egyre szélesedő körben, előbb-utóbb az ország egész területén elérhetővé váljék.

Mi szükséges ehhez? Egy olyan kommunikációs központ, amelyen keresztül "bárki, bármit" elérhet a meglévő infrastruktúra segítségével.

Melyek lehetnek ezek az infrastrukturális eszközök?

► *Telefon, telefax.* A mai magyar telefonhelyzet eleve kizár egyes régiókat a gyors kapcsolatteremtésből. A személyes információszerezés szakmai feltételei

lassan épülnek ki, a távhívással elérhető tényleges vállalkozói információk központok száma kicsi.

► *PC-vel segített közvetlen információszerezés.* A számítógépes adatátvitel az előbbieken említettek miatt szintén esetleges, és kevés az online módon elérhető rendszer. A számítógép beszerzése ma már nem jelenthet problémát, de a rendszerfelületek különbözősége igen. Egy felhasználónak megteremteni a folyamatos igénybevétel több adatforgalmazóhoz, aránytalanul nagy terhet jelent.

► *Csomagkapcsolt, kizárólag számítógépes információáramlásra alkalmas telefonhálózat.* A korábbi nagyvállalati és központi intézményi körben használt adatokkal a rendszer évek óta működik. A KKV-k közvetlen hozzáférése lehetővé teszi mind anyagi, mind tartalmi vonatkozásban kicsi.

► *Műholdas, rádió és televízió alapú adatátvitel.* Míg az adatokhoz való hozzáférés kis befektetéssel megoldható lenne, addig az adatok előállítás és eljuttatása már olyannyira megemeli a költségeket, hogy fizetőképesség hiányában nem jelentheti a közeli jövő KKV-inak információszerezési adathordozóját.

A teletex üzemű rendszereknek a jelenlegihez képest szélesebb körű elterjesztése még akkor is indokolt lenne, ha csak nagyon behatárolt terjedelmű információk közvetítésére alkalmasak.

Mit lehet tenni a kialakult helyzetben a problémák gyors megoldására? Létre kell hozni egy olyan kommunikációs hálózat szakmai, technikai és anyagi alapjait, amelynek alközpontjain keresztül az ország valamennyi, legfeljebb 30 km átmérőjű körzetében minden adatbázis hozzáférhetővé válik a felhasználók számára. Ezek az alközpontok aztán saját szakembereik révén a "lehívott" információkat a helyi igények szerint kiegészítve és alkalmazva tudnák elősegíteni a vállalkozások fejlődését.

Mi ebben az állam szerepe?

► A képzés és a továbbképzés, az ismeretterjesztés minden szintjén elő kell segítenie az igényesség kialakítását.

► A piaci szervezetek bevonásával létre kell hoznia a hálózat szervezeti kereteit.

► Meg kell teremtenie a fent jelzett információs hálózat kiépítésének és üzemeltetési támogatásának az anyagi alapját.

A szervezetek kialakításának üteme – mondhatni – gyorsabb, mint ahogy tartalmilag fel lehet őket tölteni. Szervező és segítőkész erő már van, de a koordináció hiánya, a megosztottság és a "meg nem értettség" miatt egyes előfordulásai gyakran egymást oltják ki.

Az anyagi feltételek – ha nem is a kellő ütemben és mértékben – ugyancsak formálódnak. Több központi forrás, külföldi támogatás osztódik el, mint amennyinek a hatását valóban meg lehet érezni.

Az állami feladatokból mire vállalkozik irodánk? Mindenképpen meg szeretnénk felelni annak a koordinátori szerepnek, ami a fenti közös rendszer létre-

hozásához szükséges. Átmenetileg – míg létre nem jön a piacgazdaságokra jellemző kamarai rendszer – el kell látnunk azt a kapcsolóközponti funkciót, amely összehozza az információk "eladóit és vevőit".

Az iroda eddigi eredményei

A – láthattuk – korántsem könnyű terepen irodánk számára számottevő eredményeket sikerült elérnie. A következőket:

1. A koordináció elősegítésére az érdekeltek kezdeményezése révén jött létre a *JOINFO Egyesület*, más néven a *Vállalkozó Házak Klubja*. E szervezet alapvető célja, hogy egy olyan közös információs felületet építsen ki, amelyen tagjai olcsón és gyorsan juthatnak naprakész információhoz.

Ez önmagában nem jelentene pluszt bármely tagsági vagy üzleti elvű rendszerhez képest, de a JOINFO rendelkezik egy specialitással: feladatait az állami koordináció talaján, állami pénzeszközök igénybevételével és irodánk segítségével látja el.

Tagjai között tanácsadó cégek, önkormányzatok, megyei vállalkozásfejlesztési központok, érdekvéköpiseletek találhatók. Egy közös jellemzőjük van: valamennyien széles vállalkozói kört képviselnek és segítenek.

A tagszervezetek saját tagjaikról és a környezetükben ismert vállalkozásokról adatbankokat építenek. Ezekben az éves mérlegadatokon kívül a legfontosabb referenciateljesítmények is szerepelni fognak. Egyfajta tagsági kötelezettség lesz az adatok karbantartása, ami egyébként minden adatbank legnagyobb problémája.

Az egyesület tagjai egyébként máris adatfogyasztók: ma már 34 szervezettel van online számítógépes kapcsolatuk.

2. A közös felület kialakításának elősegítésére több tízmillió befektetéssel létrehoztunk egy *kapcsolóközpontot*, amely alkalmas mind a hagyományos telefonvonalas, mind a csomagkapcsolt adatátvitelre. A központ azonos, sőt sokszor magasabb színvonalú adatátvitelt tesz lehetővé, mint a hasonló nyugat-európai központok. Képes a külső és belföldi adatbázisok elérésére, illetve saját adatbankjának online terítésére.
3. Az államközi kapcsolatok terén kiépítettük a volt Hexagonálé, most Közép-európai Kezdeményezés néven ismert tömörülés magyarországi információs központi funkcióit, mégpedig a fent említett kapcsolóközponttal közös rendszerbe foglalva. Ennek keretében – kétoldalú megállapodásokkal alátámasztva – jött létre egységes logikai alapon egy *országos információs és egy partner közvetítő rendszer*.
4. A vállalkozásoknak az európai szabványokhoz, technológiákhoz való jobb illeszkedése szempontjából jelentős segítséget fog jelenteni az *UNIDO környezetvédelmi és technológiai információs rendszerébe* való bekapcsolódás. Irodánk nyerte

el az elsődleges magyarországi központi jogosítványát. A szerződést január elején írtuk alá az UNIDO képviselőivel, majd utána az információt a vállalkozók körében terjesztő másodlagos központokkal. Ezek a JOINFO erre igényt tartó tagjain kívül egyes egyetemek, könyvtárak, minisztériumok információs egységei.

5. A vállalkozásgyakorlás napi munkájában nélkülözhetetlen információk karbantartott, olykor kiadványi változatát megvásárolva saját hálózati tagjainkat kíméljük meg ezek beszerzésétől (pl. jogszabályok, csődeljárások, ki-mit-gyárt, adatbázisok gyűjteménye stb.).
6. Kiépítettük és 1993 áprilisára élő adatokkal üzemeltetjük *belső információs rendszerünket* (BIR). Ennek keretében a napi munkánk során keletkező, és a vállalkozások számára hasznosnak látszó információkat rendszerbe foglalva távhozzáféréssel kínáljuk fel ügyfeleinknek.

Az iroda előtt álló feladatok

Holnapjaink sokféle feladata közül hadd emeljek ki hármat:

1. Meg kell teremteni a számítóközpontban a napi forgalmat regisztrálni tudó, önálló elszámolásra alkalmas üzemviteli szoftverfeltételeit. Az ezzel kapcsolatos munkák folyamatban vannak, s várhatóan a BIR-rel egyidejűleg válik használhatóvá ez az új eljárás.
2. A kormány 1992. augusztusi döntésének megfelelően el kell készítenünk a PHARE-program 1993/94. évi pályázati feltételei szerint az Országos Vállalkozói Információs Rendszer támogatásának pályázatát. Ezt a Gazdasági Kamarával közösen benyújtva, az országos alközpontok kiépítésének, működtetésének és az ott dolgozók felkészítésének anyagi támogatását szeretnénk megoldani. A pályázati úton remélhető segítség legfőbb felhasználói a már meglévő megyei vállalkozásfejlesztési központokon kívül a leendő kamarai rendszer megyei információs központi feladatait felvállaló szervezetek és a JOINFO egyesület tagjai lesznek.
3. Az információellátást illetően a vállalkozókkal nyitott együttműködési megállapodásokat kell kötni az információk cseréje, áramoltatása és felhasználása tárgyköréből.

E feladatok megszervezését és ellátását a most is jelen lévő vállalkozássegítő és kamarai szervezetekkel együtt szeretnénk megvalósítani.

Összefoglaló a KKV– INFO '92 szeminárium 1992. december 17-i záró konzultációjáról

A szeminárium résztvevői megállapodtak abban, hogy szükség van egy országos vállalkozói információs rendszerre, ennek szervezésében és finanszírozásában az államnak egyaránt fontos szerepet kell vállalnia. A rendszer fő feladatának a regionális ellátási kötelezettséget, az információk többirányú szervezését és áramoltatását tartják.

A legelső feladat egy egységes koncepció kidolgozása (ezt az Országos Kisvállalkozás Fejlesztési Iroda magára vállalta), majd elfogadása. Ennek során a meglévő fizikai és szellemi értékeket figyelembe kell venni. A regionális információátadók elsősorban olyan tanácsadó cégek legyenek, amelyek képesek a vállalkozók számára teljes körű információt, komplex tanácsadást és szakmai segítséget nyújtani.

Az országos rendszer kiépítésében elsődleges partnerek az érdekképviselői szervezetek, a regionális vállalkozásfejlesztő központok, a könyvtárak és a profi tanácsadó cégek legyenek. A rendszer tervezésénél figyelembe kell venni a külföldi vállalkozói információs központok tapasztalatait.

A résztvevők abban is egyetértettek, hogy az információk előállítását és továbbadását végző személyeket magasabb színvonalú munkára kell megtanítani, és ehhez ugyancsak nemzetközi segítséget kell igénybe venni.

Megerősítést nyert, hogy korántsem csak az információs rendszer tartalmi és fizikai kiépítését kell célul kitűzni, de már ezt megelőzően, majd folyamatosan megfelelő propagandamunkát kell kifejteni az információ iránti igények felkeltése és a szakszerű információk igénybevétele érdekében.

Szakmai információs szak

A budapesti *Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Könyvtártudományi-Informatikai Tanszéke* az 1993–1994-es tanév I. félévében szakmai információs szakot indít.

A szak célja olyan szakemberek képzése, akik a vállalatoknál, bankoknál, a kutató és fejlesztő intézeteknél, központi és ágazati tájékoztatási intézményeknél, könyvtáraknál, valamint a felsoroltak irányító szerveinél képesek:

- ▶ a szakmai információs rendszerek, szakirodalmi bázisok szervezésére;
- ▶ a szakmai információk döntés-előkészítési céllal történő elemzésére és szintetizálására;
- ▶ a szakmai információs tevékenység gépesítésének és automatizálásának szervezésére;
- ▶ az audiovizuális tájékoztatás, a szakmai propaganda szervezésére;
- ▶ a nemzetközi információs együttműködésben való részvételünk szervezésére;
- ▶ a fenti területek menedzselésére;
- ▶ az informatika elméleti kérdéseivel való foglalkozásra.

A képzés 2 éves, posztgraduális. A szakot egyetemi vagy főiskolai végzettséggel, és többévi szakmai gyakorlattal rendelkezők vehetik fel. Az angol nyelv

ismerete kívánatos. A végzők "szakinformaticus" elnevezésű oklevelet kapnak.

A képzés a Könyvtártudományi-Informatikai Tanszék keretében *levelező tagozaton* történik a Természettudományi Kar Numerikus és Gépi Matematikai Tanszéke és külső szakemberek közreműködésével. A hallgatók kétéves tanulmányaikat diplomadolgozattal zárják.

Jelentkezés az egyetemi felvételhez szükséges nyomtatványok benyújtása révén történik, amelyekhez önéletrajz, orvosi igazolvány és erkölcsi bizonyítvány csatolandó.

A jelentkezés határideje: 1993. július 15-e; helye az ELTE Bölcsészettudományi Kar Dékáni Hivatala (1052 Bp., Piarista köz 1.). A jelentkezőket a tanszék felvételi beszélgetésre hívja be; ennek időpontját később közli.

A szakra felvettek félévenként 10 000 Ft tandíjat fizetnek.

**ELTE BTK Könyvtártudományi-Informatikai
Tanszék**

**1088 Bp., Múzeum krt. 6–8.
Tel.: 266-7946**